

PHONG ĐIỀN

Tiêu chí : A1, A2 & A3

Tỉnh: Thừa Thiên Huế
Tình trạng bảo vệ: Không
Vĩ độ: 16°27'N
Kinh độ: 107°12'E
Diện tích: 41.548 ha
Độ cao: 50-1.615 m so với mặt biển

VCĐH / PVCĐH:

VCĐH Đất thấp Trung Bộ

Cảnh quan ưu tiên:

CA 1 - Trung Trường Sơn

Mô tả chung

VCQT này bao gồm toàn bộ diện tích của khu đề xuất bảo tồn thiên nhiên Phong Điền nằm trong vùng đất thấp Trung Bộ. Địa hình nổi bật của VCQT là các dãy núi thấp kéo dài từ phía đông nam của dãy Trường Sơn. Trước kháng chiến chống Mỹ, thảm thực vật tại đây ưu thế bởi rừng thường xanh đất thấp và rừng thường xanh núi thấp. Đến nay, rừng ở hầu khắp diện tích của VCQT đã bị xuống cấp nặng nề, bị chia cắt nhỏ và thu hẹp do hàng loạt các nguyên nhân từ khai thác gỗ, phá rừng làm nương rẫy và hậu quả của chất diệt cỏ từ thời gian chiến tranh^{1,2,3}. Tuy nhiên, các diện tích rừng còn lại trong VCQT này cũng đủ hình thành nên vùng rừng thường xanh đất thấp rộng lớn nhất hiện còn tìm thấy ở vùng đất thấp Trung Bộ. Về phía tây, VCQT Phong Điền tiếp giáp với VCQT Đak Rong của tỉnh Quảng Trị.

Khu hệ chim: Những nét chính

Khu hệ chim của VCQT Phong Điền mang những nét đặc trưng của Vùng Chim Đặc hữu (VCĐH) Đất thấp Trung Bộ và là nơi đã xác định sự có mặt của sáu trong số chín loài chim có vùng phân bố hẹp được xác định cho VCĐH này. Loài có tầm quan trọng bảo tồn nổi bật nhất tại Phong Điền là Gà lôi lam mào trắng *Lophura edwardsi*. Trước khi được tái phát hiện ở Phong Điền vào năm 1996, một thời gian dài giới khoa học đã cho rằng loài này đã tuyệt chủng ngoài tự nhiên. Gà lôi lam mào trắng là loài có vùng phân bố rất hẹp ở miền Trung Việt Nam, tuy nhiên theo thông tin từ thợ săn thì loài này còn tương đối phổ biến ở VCQT Phong Điền. Một số loài có vùng phân bố hẹp khác cũng đã được phát hiện tại VCQT nhưng chưa có đủ thông tin chi tiết về hiện trạng đó là Gà sọ Trung Bộ *Arborophila merlini* và Khướu mỏ dài *Jabouilleia danjoui*. Ngoài ra, kết quả điều tra năm 1998 đã khẳng định Trĩ sao *Rheinardia ocellata* hiện vẫn còn phổ biến trong vùng^{1,2}.

Loài	Tiêu chí VCQT	Tình trạng	VCQT khác	Ghi chú
Gà lôi lam mào trắng <i>Lophura edwardsi</i>	A1, A2	EN	2	Một con trống và một con mái đã bị bắt tại xã Phong Mỹ ở độ cao 300 đến 400m vào tháng 8/1996 ² . Ngoài ra, dân khai thác song mây đã bắt được hai con mái, một con trống và bốn quả trứng ở vùng thượng nguồn sông Mỹ Chánh ở độ cao khoảng 100 đến 300m vào tháng 3/2000 ⁴ .
Trĩ sao <i>Rheinardia ocellata</i>	A1, A2	VU	15	Loài này được ghi nhận trong chuyến điều tra vào tháng 6-7/1998 ² .
Gà lôi hồng tía <i>Lophura diardi</i>	A1, A3	NT	13	Loài này được ghi nhận trong chuyến điều tra vào tháng 6-7/1998 ² .
Gõ kiến xanh cổ đỏ <i>Picus rabieri</i>	A1, A3	NT	11	Loài này được ghi nhận trong chuyến điều tra vào tháng 6-7/1998 ² .
[Hồng hoàng <i>Buceros bicornis</i>]	A1	NT	14	Loài này tạm thời được ghi nhận trong chuyến điều tra vào tháng 6-7/1998 ² .
Niệc nâu <i>Anorrhinus tickelli</i>	A1, A3	NT	16	Loài này được ghi nhận trong chuyến điều tra vào tháng 6-7/1998 ² .
Bông chanh rừng <i>Alcedo hercules</i>	A1, A3	NT	8	Loài này được ghi nhận trong chuyến điều tra vào tháng 6-7/1998 ² .
Khướu mỏ dài <i>Jabouilleia danjoui</i>	A1, A2	NT	17	Loài này được ghi nhận trong chuyến điều tra vào tháng 6-7/1998 ² .
Gà sọ Trung Bộ <i>Arborophila merlini</i>	A2		4	Loài này được ghi nhận trong chuyến điều tra vào tháng 6-7/1998 ² .

Loài	Tiêu chí VCQT	Tình trạng	VCQT khác	Ghi chú
Khướu đầu xám <i>Garrulax vassali</i>	A2		7	Loài này được ghi nhận trong chuyến điều tra vào tháng 6-7/1998 ² .
Chích chạch má xám <i>Macronous kelleyi</i>	A2		12	Loài này được ghi nhận trong chuyến điều tra vào tháng 6-7/1998 ² .

Ghi chú: [ ] = ghi nhận chưa kiểm chứng.

Loài chỉ phân bố trong một đơn vị địa sinh học: Khu vực này đáp ứng tiêu chí A3 do là nơi cư trú của 18 loài chim chỉ phân bố trong Đơn vị Địa Sinh học Rừng ẩm Nhiệt đới Đông Dương (09). Xem Phụ lục 4 để biết chi tiết.

Các loài khác đang được quan tâm bảo tồn

Loài	Tình trạng	Loài	Tình trạng
*Cu li lớn <i>Nycticebus bengalensis</i> ²	DD	[Rùa hộp trán vàng <i>Cuora galbinifrons</i>] ²	CR
*Khỉ đuôi lợn <i>Macaca leonina</i> ²	VU	[Rùa hộp ba vạch <i>Cuora trifasciata</i>] ²	CR
*Khỉ vàng <i>Macaca mulatta</i> ²	NT	[Rùa núi vàng <i>Indotestudo elongata</i>] ²	EN
*Khỉ mặt đỏ <i>Macaca arctoides</i> ²	VU	[Ba ba gai <i>Palea steindachneri</i>] ²	EN
*Vọc vá chân nâu <i>Pygathrix nemaeus nemaeus</i> ²	EN	[Ba ba trơn <i>Pelodiscus sinensis</i>] ²	VU
*Vượn đen má trắng <i>Nomascus leucogenys</i> ²	DD	Thông tre lá ngắn <i>Podocarpus neriifolius</i> ²	DD
[Rùa đầu to <i>Platysternon megacephalum</i>] ²	EN	[Sơn dương <i>Naemorhedus sumatraensis</i>] ²	VU

Ghi chú: * = mặc dù đã được ghi nhận trong các chuyến điều tra tại hai khu đề xuất bảo tồn thiên nhiên Phong Điền và Đak Rông, cũng chưa xác định được chắc chắn các loài này có tồn tại tại VCQT hay không do thiếu thông tin về địa điểm ghi nhận; [ ] = ghi nhận chưa được kiểm chứng.

Các mối đe dọa đối với đa dạng sinh học

Mối đe dọa chính đối với tính đa dạng sinh học của VCQT Phong Điền là săn bắn, đặc biệt là việc sử dụng các loại bẫy một cách bừa bãi đe dọa đến sự tồn tại của các loài chim kiếm ăn trên mặt đất như Gà lôi hồng tía và Trĩ sao. Một nghiên cứu gần đây về việc săn bắn tại Phong Điền đã xác định có một mối quan hệ chặt chẽ giữa việc săn bắn và thu hái song mây do người đi thu song mây cũng chính là người đặt bẫy khi vào rừng. Các mối đe dọa khác đến tính đa dạng sinh học của VCQT là khai thác quá mức củi và các lâm sản phi gỗ, khai thác gỗ thương phẩm và cháy rừng do việc đốt rừng làm nương rẫy¹.

Đe dọa	Độ nghiêm trọng
Cháy rừng	•
Săn bắn	••
Khai thác chọn gỗ thương phẩm	•
Khai thác không bền vững các lâm sản phi gỗ	••

Các hoạt động bảo tồn

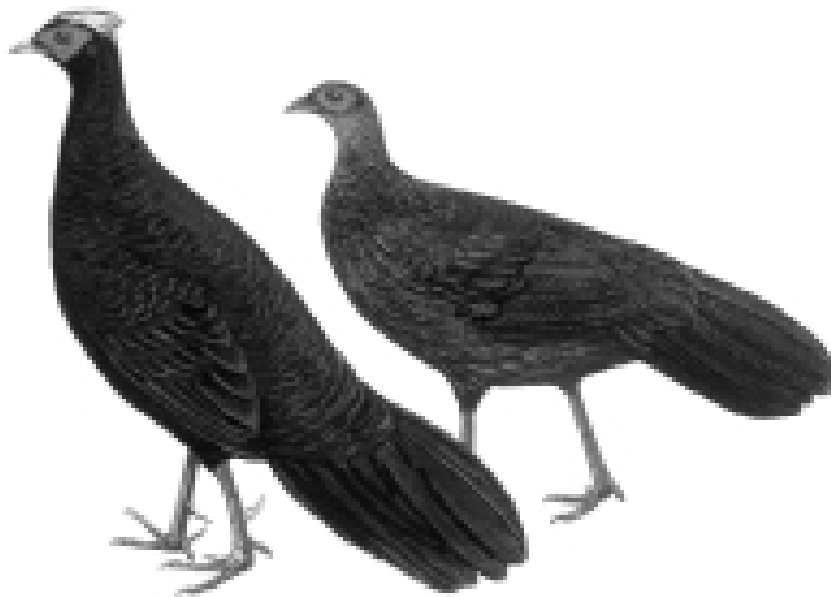
- Năm 1998, sau khi tái phát hiện Gà lôi lam mào trắng *Lophura edwardsi* tại khu vực, việc tiến hành nghiên cứu khả thi thành lập khu bảo tồn thiên nhiên Phong Điền đã được thực hiện².
- Năm 2001, kế hoạch đầu tư cho Phong Điền đã được xây dựng trong đó đề xuất thành lập một khu bảo tồn thiên nhiên có diện tích 41.548 ha³.
- Trong các năm 2000 và 2001, với sự hỗ trợ của Chương trình WWF Đông Dương, Chi cục Kiểm lâm Thừa Thiên Huế đã tiến hành thực hiện một số hoạt động nhằm nâng cao nhận thức bảo tồn và kiểm soát săn bắn tại khu vực⁵.
- Năm 2002, một chiến lược bảo tồn đối với loài Gà lôi lam mào trắng tại Phong Điền đã được xây dựng với sự hỗ trợ của Chương trình Dự án nhỏ Rufford của Whitley Awards Foundation⁵.

Kiến nghị

- Phong Điền cần được chính thức công nhận là khu bảo tồn thiên nhiên và ban quản lý cho khu vực cần được nhanh chóng thành lập³.
- Cần lôi kéo sự tham gia của các cộng đồng địa phương vào công tác quản lý bảo vệ rừng⁵.
- Cần thực hiện các hoạt động nâng cao nhận thức bảo tồn trong các cộng đồng địa phương⁵.
- Cần có các hoạt động tuần tra chống săn bắn và khai thác gỗ tập trung vào vùng thượng nguồn các sông Mỹ Chánh và Ô Lâu là khu vực quan trọng nhất đối với loài Gà lôi lam mào trắng⁵.
- Cần có quy chế quản lý việc khai thác song mây và các lâm sản phi gỗ khác trong khu vực VCQT nhằm đảm bảo các hoạt động trên chỉ được thực hiện ở mức độ bền vững⁵.
- Cần thiết lập một chương trình giám sát mức độ săn bắn và khai thác gỗ trái phép⁵.
- Cần có các điều tra sâu hơn để xác định nhu cầu về sinh cảnh của Gà lôi lam mào trắng⁵.

Tài liệu tham khảo

1. BirdLife International và Viện Điều tra Quy hoạch Rừng (2001) *Sách thông tin về các khu bảo vệ hiện có và đề xuất ở Việt Nam*. Hà Nội: Chương trình BirdLife Quốc tế tại Việt Nam và Viện Điều tra Quy hoạch Rừng.
2. Lê Trọng Trái, Richardson, W. J., Lê Văn Chảm, Trần Quang Ngọc, Nguyễn Văn Sáng, Monastyrskii, A. L. và Eames, J. C. (1999) *Nghiên cứu khả thi thành lập các khu bảo tồn thiên nhiên Phong Điền (tỉnh Thừa Thiên Huế) và Đắc Rông (tỉnh Quảng Trị), Việt Nam*. Hà Nội: Chương trình BirdLife Quốc tế tại Việt Nam và Viện Điều tra Quy hoạch Rừng.
3. Lê Trọng Trái, Trần Hiếu Minh, Trần Quốc Dụng và Hughes R. (2001) *Kế hoạch đầu tư thành lập Khu bảo tồn Thiên nhiên Phong Điền, tỉnh Thừa Thiên Huế, Việt Nam*. Hà Nội: Chương trình BirdLife Quốc tế tại Việt Nam và Viện Điều tra Quy hoạch Rừng.
4. Eames, J. C. and Tordoff, A. W. (in prep) Recent records and a conservation status review of some threatened and near-threatened bird species in Vietnam.
5. Trần Quang Ngọc, Nguyễn Văn Vinh, Lê Trọng Trái, Phan Thanh Hà, Lê Ngọc Tuấn và Đặng Thăng Long (2002) *Tìm hiểu những ảnh hưởng của săn bắn lên Gà lôi lam mào trắng *Lophura edwardsi* tại khu bảo tồn thiên nhiên Phong Điền, Việt Nam: hướng tới chiến lược quản lý các hoạt động săn bắn*. Báo cáo chưa xuất bản đệ trình Whitley Awards Foundation.

Gà lôi lam mào trắng *Lophura edwardsi*